

HANDLEPLAN FOR LÆSNING

[JANUAR 2013]

[UDARBEJDET AF SKOLENS PÆDAGOGISKE LÆRINGS-CENTER, LÆSEVEJLEDERNE OG LEDELSEN

LÆSNING PÅ HOULKÆRSKOLEN

På Houlkærskolen er læsning en del af **alle** boglige fag. Vi følger dermed de Nye Fælles Mål. Vi underviser i læsning for at sikre os, at eleverne gennem hele deres skoleforløb udvikler læsning som grundlag for læring, oplevelser, indsigt og personlig udvikling.

Handleplanen for læsning skal fungere som en hjælp for alle lærere på Houlkærskolen; som en rød tråd for læseundervisningen. Vores generelle model for læsning er "Den interaktive læsemodel".

DEN INTERAKTIVE LÆSEMODEL ILLUSTRERER ALLE DE OMRÅDER, DET ER NØDVENDIGT AT ARBEJDE MED, FOR AT OPNÅ EN GOD LÆSEFÆRDIGHED

HANDLEPLANEN FOR LÆSNING INDEHOLDER:

- *Den interaktive læsemodel*
- *Forælderrollen i forhold til læsning*
- *Betragtninger om læsning*
- *Faste tiltag der understøtter elevernes læseudvikling*
- *Retningslinjer for test af læsefærdigheder gennem hele skoleforløbet*
- *Procedurer for evaluering af læseundervisningen efter hvert klassetrin, således at progressionen fastholdes*
- *Varetagelse af elever med læsevanskeligheder*
- *Læsevejledernes rolle*
- *PLC's rolle*
- *Læseforståelsesstrategier*

Forældrerollen i forhold til læsning

Forskning viser, at forældre er rollemodeller for deres børn, både når de taler, skriver og læser. Forudsætningen for en god læseudvikling skabes derfor primært i hjemmet. At blive en god læser kræver forældres opbakning og interesse samt daglig læsning med en voksen.

Samarbejde skole/hjem vedr. læsning:

- Forældrene informeres om sammenhængen mellem den tale- og den skriftsproglige udvikling og om læsning og læseundervisningen.
- Forældrene informeres grundigt om barnets læseudvikling.

En tidlig indsats drøftes efter behov og forældre informeres om deres rolle i forhold hertil.

Skole og hjem laver aftaler og samarbejder om barnets læsning

BETRAGTNINGER OM LÆSNING

En god læsefærdighed består helt overordnet af to hovedkomponenter, nemlig afkodning og læseforståelse.

Afkodning forstået som den færdighed, der sætter os i stand til at se, at krusedullerne på papiret repræsenterer bogstaver, at bogstaverne har

hver deres navne og lyde, og hvis man sætter lydene sammen opstår der ord – ord vi genkender fra det talte sprog. I begyndelsen hakker vi i det og går i stå, men med øvelse automatiseres færdigheden; vi master færdigheden at afkode.

Afkodning i sig selv har ingen værdi. Først når vi opnår en forståelse af det, vi afkoder, kan man tale om, at vi læser.

VIDEN OM VERDEN

Vores *Viden om verden* har betydning for vores udbytte af at læse en tekst. Lidt abstrakt kan man forestille sig vores viden som struktureret i skemaer. Enhver tekst kan ses som en invitation til læseren om at aktivere et skema. Ved læsning aktiveres skemaer, som hjælper læseren til at organisere det læste; og efter læsningen hjælper skemaerne læseren til at huske det læste. Hvis teksten indeholder viden, vi allerede besidder i forvejen vil mange skemaer

blive aktiveret; det vil være meget let for os at læse og forstå indholdet af teksten. Hvis alt indholdet i en tekst er nyt for os, og måske beskrevet i et sprog, vi ikke er vant til, kan vi komme i situationer, hvor næsten ingen skemaer aktiveres; i disse tilfælde får vi et meget lille udbytte af det læste.

Til viden om verden hører også evnen til at kunne drage følger (at danne inferenser).

Et eksempel: *Jonas var inviteret til Louises fødselsdag. Han spekulerede på, om han havde råd til en god bog. Han gik ind på sit værelse og rystede sparegrisen. Den gav ingen lyd fra sig. Jonas satte sig tungt ned på sin seng.* Der står ingen steder i denne tekst, at Jonas ikke har råd til at købe en bog, og at det gør ham trist til mode. Det er læserens evne til at gå bag om tekstens eksplicite udsagn, der er afgørende for udbyttet af teksten.

VIDEN OM SPROG

Elevers *viden om sprog* har også betydning for udbyttet ved læsning af en tekst.

Ved *syntaks* menes tekstens opbygning. Rækkefølgen af ledene i en sætning kan varieres, og det har betydning for indholdet. Det er ikke lige meget om ”drengen slår pigen” eller om ”pigen slår drengen.” Det er sværere at læse tekster med lange sætninger end tekster med korte sætninger. Det er sværere at læse tekster med mange indskudte sætninger, end tekster uden indskudte

sætninger. Det er sværere at læse tekster med passivkonstruktioner end tekster uden disse. Alt dette betyder ikke, at vi helt skal undgå tekster med lange sætninger, med mange indskudte sætninger eller med passivkonstruktioner; men det betyder, at vi som lærere skal være opmærksomme på disse forhold og tage højde for det i vores undervisning.

Ved *semantik* menes tekstens indholdsmæssige betydning. Hertil hører elevernes evne til at kunne følge den røde tråd gennem en tekst (kohærens) og

elevernes evne til eksempelvis at kunne gennemskue tekstbånd (kohæsion).

Ved *pragmatik* forstås enkeltords egentlige betydning i den sammenhæng, de optræder i. Tekster med mange lange, svære og sjældne ord er sværere at læse end tekster uden disse ord. En tekst bliver også sværere at læse, hvis ord bruges i en anden sammenhæng – eller med en anden betydning, end det normalt er tilfældet. En søjle vil for de fleste af os være noget, vi kan se i forbindelse med en flot bygning, men for en matematiker er søjlen måske bare en del af et diagram.

VIDEN OM TEKSTER

Elevens *viden om tekster* har også betydning for den samlede læseforståelse.

Det er vigtigt for læseren at kunne forudsige inden for hvilken ramme, teksten skal forstås. De fleste læsere har en forventning om, at hvis en tekst begynder med *"Der var engang"* så vil resten af teksten holde sig inden for et mønster, der er forudsigeligt. Genrebevidsthed giver en fornemmelse for, hvordan en tekst er bygget op, den vækker forvent-

ninger til, hvad der skal ske i teksten – og dermed en bedre for-håndsviden.

Formålet med en tekst danner grundlaget for en fornuftig opdeling i forskellige teksttyper. Fortællende skønlitterære teksters formål har Astrid Lindgren beskrevet godt således: *"At læse bøger er at komme langt ud i den vide verden og dybt ind i sig selv."* Informerende, faglitterære tekster har som oftest til formål at informere, instruere, klassificere, overbevise, berette eller forklare.

Forskellene i teksternes formål betyder også forskelle i teksternes struktur og fortælleforhold. Læserens evne til at kunne gennemskue teksttypen, har stor betydning for, hvilken læsemåde og hvilke læseforståelsesstrategier det vil være hensigtsmæssigt at anvende – det vil dermed have stor betydning for den samlede forståelse.

BOGSTAV-LYD OG ORDKENDSKAB

Bogstav-lyd kendskabet har direkte med afkodningsfærdigheden at gøre. Hvis læseren skal bruge for megen energi på afkodningen, går det ud over den centrale, meningsskabende funktion.

Læserens ordkendskab har naturligvis stor betydning for udbyttet af læsningen. Ved ordbilleder forstås den egen-skab ved afkodningen, der sætter læseren i stand til at genkende hyppigt brugte ord alene ved "ordets udseende."

Det er også helt selvfølgelig, at en læser med et stort ordforråd får et markant større udbytte af en tekst, end en læser med et lille ordforråd.

HUKOMMELSE OG METABEVIDSTHED

Læserens hukommelse for en tekst deles almindeligvis i en arbejdshukommelse og en langtidshukommelse.

Arbejdshukommelsen bruges til at holde den røde tråd i en tekst. En læser, der finder en tekst uinteressant skal bruge meget mere energi for at få noget ud af teksten, end en motiveret læser skal.

Langtidshukommelsen bruges til at danne paralleller til andre tekster af samme type, eller med samme indholdsområde, som

læseren tidligere har stiftet bekendtskab med.

Læserens metabevindstthed har meget stor betydning for udbyttet af læsningen. Ved metabevindstthed forstås læserens opmærksomhed på egne tankeprocesser, bevidsthed om hvornår man forstår det, man læser – og hvordan man ændrer strategi, hvis man ikke forstår det, man læser.

En læser med en aktiv læseindstilling får et markant større udbytte af en tekst, end en læser, der bare afkoder derudaf.

Alle disse dele, der har betydning for læserens samlede udbytte af læsningen, er vi nødt til at tage højde for i vores læseundervisning

LÆSNING I INDSKOLINGEN

Generelle betragtninger

Når man spørger børn, hvad de skal lære, når de kommer i skole, vil de fleste svare, at de skal lære at læse. Et vigtigt mål for Houlkærskolen er netop at sørge for, at alle elever får mulighed for en vellykket læse/skriveudvikling.

I dag indgår læsning og skrivning i samtlige af skolens fag, i stort set alle uddannelser, på arbejdspladsen, i hjemmet og i samfundslivet. Gode læse kvalifikationer er altså et krav fra det moderne samfund. Men læsning er ikke mindst viden, oplevelser og erfaringer. Dette gælder i menneskets arbejds- og uddannelsesliv, men også i fritiden.

På Houlkærskolen betragter vi læsning og skrivning som ligeværdige elementer i den samlede læseudvikling. De understøtter hinanden, og begge dele skal udvikles løbende og igennem et helt skoleliv. Derfor skelner vi ikke imellem dem, og når vi i nedenstående beskrivelse skriver læsning, menes der begge dele af læseudviklingen – altså både skrive- og læseudviklingen.

Læsning er et sprog

Prøv at forestille dig bare én dag ikke at kunne læse, ingen bustider, ingen skilte, ingen tekst på arbejdet, ingen beskeder, ingen huskesedler, ingen tv-tekster osv. Det ville være en meget mærkelig dag!

Læsning er sprog og derfor en livslang og dynamisk proces, der starter allerede før skolestart. En proces hvor menneskets aktivitet og nysgerrighed er vigtig, og en proces hvor anerkendelse af samme fra omverden er en afgørende faktor.

Meget tidligt begynder børn at lege med sproget. De laver lyde, efterligner tone og rytme i de voksnes tale, de aflæser fagter og ansigtsudtryk. Små børn nyder at lytte til kendte børnerim og børneremser og at lege klappekage og erfare og opleve gentagelser ved oplæsning. Disse ting udvikler børns sprog. Hver gang noget lykkes for barnet, udvikler det sig. Barnets tidlige sproglige udvikling er af afgørende betydning for den senere læseudvikling.

Forældreindflydelse

For at give barnet de bedste muligheder for at lære at læse og skrive, kan elevernes forældre i samarbejde med skolen hjælpe meget. Det er rigtig godt, hvis barnet er vant til at få læst op. Jo mere højtlesning et barn har været præsenteret for, jo større lyst har det til selv at lære at læse, og jo større forudsætninger for sprog har barnet, og dermed en god bagage til den videre læse/skriveudvikling.

Det er også vigtigt, at børnene får en viden om, at læsning og skrivning er vigtige redskaber, der gør det muligt for dem at foretage sig mange ting i deres liv.

Læsevanskeligheder

Houlkærskolens overordnede strategi for børn med læsevanskeligheder er, at de får læsehjælp så tidligt som muligt. Dette kræver en tidlig opsporing af disse børn så de kan få en så hurtig, intensiv og kvalificeret indsats som muligt. Dette foregår i indskoling. Tiltagene følges op på mellemtrinnet og i overbygningen hvis der er behov for det.

PLC - TILTAG I FORBINDELSE MED UNDERVISNINGEN I 0.-2. KLASSE

Klasserne deler ofte en udlånstid, så der er 2 klasser pr. lektion. Klasserne har bibliotekaren hver anden uge, den modsatte uge er der almindelig udlån for eleverne bistået af klasselæreren. Eleverne introduceres for PLC og lærer vores opstilling at kende.

De kender således hurtigt billedbogs-krypten, billedfagbøger – især med dyr, små læselet bøger til selv-læsning og gode oplæsningsbøger til hjemmet.

Eleverne præsenteres for de forskellige områder af vores udstilling, ugens opgave, en billedbog, en oplæsning, eller omtale af et eller andet, der er aktuelt i øjeblikket. Formidlingen af gode historier fra bøgernes verden er absolut i højsæde.

Dernæst gøres et stort arbejde for at vejlede den enkelte elev i valg af bog, måske også en højt-læsningsbog til at tage med hjem. Her medvirker såvel bibliotekar som dansklærer.

Eleverne introduceres grundigt i læselet afdelingen - både den skønlitterære og den faglitterære afdeling, ligesom billedbøger selvfølgelig har en stor plads i formidlingen på disse årgange.

Der orienteres ligeledes grundigt i forhold til det at passe på bøgerne derhjemme og i skoletasken. Biblioteksorienteringsopgaver kunne være lette alfabetiseringsøvelser, sortering af bøger i billedbøger og billed-billedfagbøger, eventyr, rim og remser o.s.v.

Derforuden findes der på PLC kasser med spændende bladrebøger, som ikke er til hjemlån.

Læsebånd – alle årgange.

I forbindelse med læsebånd, som kører i forskellige perioder af skoleåret, yder PLC en ekstra indsats i forhold til at pakke relevante bogkasser til de forskellige klassetrin, ligesom vi yder en udvidet service i forhold til vejledning af den enkelte elev. Dette omfatter også en udvidet indsats omkring engelske bøger og fagbøger til faglig læsning.

Makkerlæsning – indskoling.

Vi har indkøbt nogle kasser med lixede bøger fra lix 5 til lix 20. Alle bøger er indkøbt i mindst 2 eksemplarer og anvendes til makkerlæsning i undervisningen fortrinsvis i 1. og 2. klasse.

PLC - TILTAG I FORBINDELSE MED UNDERVISNINGEN I 3. KLASSE

3.— 5. kl. har en ugentlig udlånstid med bibliotekar og dansklærer.

Eleverne præsenteres for et område af vores udstilling, ugens opgave, eller måske en ny roman, web-sites på vores netop koblede faldskærm, en oplæsning, eller omtale af et eller andet, der er aktuelt i øjeblikket. Desuden gøres et stort arbejde for at vejlede den enkelte elev i valg af bog, ligesom vi slår et slag for læsning af bøger i serier.

Her medvirker såvel bibliotekar som dansklærer.

Inden udlånstimen har læreren måske ønsket, at bibliotekaren finder skønlitteratur om et bestemt emne, f.eks. mobning, skilsmisse el. lign.

Eleverne introduceres grundigt for hvordan de bliver selvhjulpne på PLC, både i forhold til opstilling på fagbiblioteket og i forhold til skønlitteraturafdelingen. Eleverne introduceres for søgning i vores base ligesom vi ofte hjælper med søgning på viborgbase.dk.

Vi kører fast med "Ugens opgave", som oftest lægger sig op af en af vore udstillinger.

"Ny opgave" kører hver anden uge med bogpræmier.

På dette trin bidrager klasserne ofte med boganmeldelser til vore udstillingshylder. Både almindelige anmeldelser og kreative anmeldelser. Dette bruges meget i formidlingen i forhold til andre klasser på PLC.

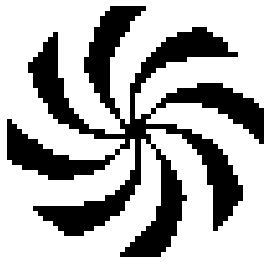
Relevante biblioteksorienteringsopgaver er, at finde bøger skrevet af bestemte forfattere.

Præsentation af decimalklassesystemet.

Kendskab til vores hylde med opslagsbøger.

Kendskab af enkle søgemaskiner på nettet, ligesom brugen af skoleintra anvendes på vores fladskærm.

LÆSNING I BØRNEHAVEKLASSEN

FORMÅL:

AT STYRKE OG
UDVIKLE
ELEVERNES
SPROGLIGE
FÆRDIGHEDER

SAMT

AT GØRE
ELEVERNE
SPROGLIGT
PARATE TIL DEN
FREMtidIGE LÆSE-
OG
SPROGINDLÆRING

Overlevering fra børnehaven til skole:

Houkærskolen har fast procedure herfor jf. ”Overleveringsmodel: Overgang fra dagtilbud til skole”. Se bilag 1.

Forældresamarbejde:

Forældrene informeres om deres betydning for læseindlæringen og der henvises til skolens handleplan for læsning. Forældrene opfordres til at læse og samtale med deres barn ud fra de informationer de har fået fra skolen.

Undervisning:

- eksempler på aktiviteter:

”Hop ombord i Lyd og ord” - et fastlagt program med legende indgang til indlæring af bogstav/lyd understøttet af håndfonemer.

”Dialogisk oplæsning” - periodevist fokus på ordkendskab via oplæsning.

”Børnestavning” - der arbejdes med elevernes skrivning, da den er med til at understøtte deres læsning.

Læsevejlederen:

Læsevejlederen foretager i samarbejde med børnehaveklasselederen sprogvurderinger samt læsekonferencer i september og i maj. Læsevejlederen kan derudover bidrage med råd og vejledning om læsning i den almene undervisning.

TRINMÅL EFTER 0. KLASSE

Mundtligt:

- sproglig parat til at lære at læse
- har et rimeligt ord- og begrebsforråd
- sætter pris på en god historie
- er fonologisk opmærksom

Læsning:

- kan læse sit eget navn
- kan legelæse
- kender læseretningen
- kender bogstavernes navne og lyde
- kan høre forlyd

Skrivning:

- kan skrive sit eget navn
- kan legeskrive til tegninger
- forstår at skrift kan bruges til noget

LÆSNING I BØRNEHAVEKLASSEN

TYPISKE KENDETEGN FOR EN LÆSER PÅ DETTE NIVEAU

Eleven har lyst til at læse, og kan i et vist omfang pjatte med ord og rim.

Eleven kender begreberne bogstav, ord og sætning.

Eleven kan "legeskrive" og lidt senere "børnestave".

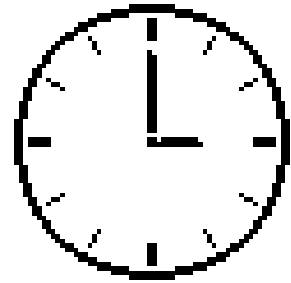
Eleven kan lytte aktivt til oplæsning og fortælling.

Eleven kan genfortælle og selv fortælle historier

Eleven kan indgå i samtale og dialog.

Eleven forstår sammenhængen mellem skriftens tegn og talens lyd.

Eleven har fået et begyndende kendskab til de 3 alfabeter.

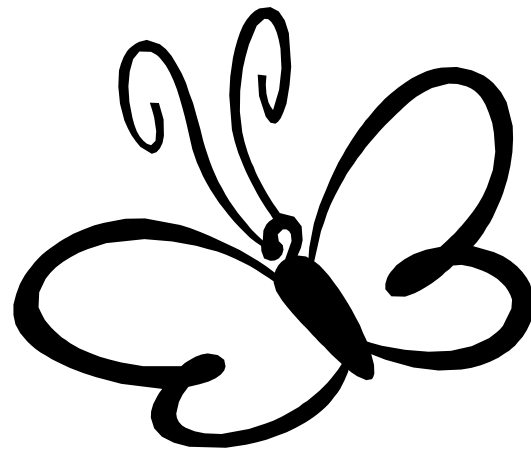

EVALUERING OG SÆRLIGE TILTAG

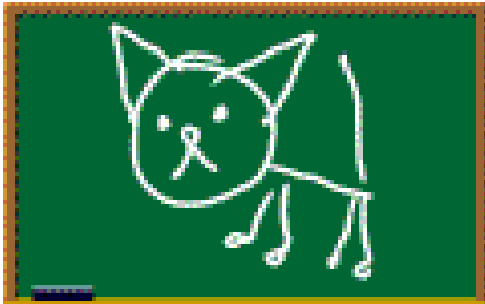
I september og maj foretager børnehaveklasseleder **en sprogvurdering**. Her testes eleverne i bogstavkendskab, fonologisk opmærksomhed samt ordkendskab.

Læsevejleder foretager en **individuel prøve** med de børn, der ikke klarer læse-evaluerings-opgaverne tilfredsstillende.

Der rettes særlig opmærksomhed mod de elever, som har behov for støtte og kommende dansklærer i 1. klasse informeres på læsekonferencen i juni.

LÆSNING I 1. KLASSE

Overlevering fra 0. kl. - 1. klasse:

Houlkærskolen har fast procedure herfor jf.

"Overleveringsmodel: overgang fra 0. - 1. klasse". Se bilag 2.

Forældresamarbejde:

Ved første forældremøde orienteres om vigtigheden af og skolens forventninger til et samarbejde om gode læserutiner.

FORMÅL:

AT STYRKE OG UDVIKLE ELEVERNES SPROGLIGE FÆRDIGHEDER,

AT GIVE ELEVERNE MULIGHED FOR AT ERFARE, AT LÆSNING OG SKRIVNING KAN GIVE OPLEVELSER OG VIDEN

AT STIMULERE ELEVERNES LÆSE- OG SKRIVELYST

Undervisning- eksempler på tiltag:

Læsebånd: Periodevist eller dagligt.

Skrivevejen ind i læsning: Opdagende skrivning (børnestavning samt ortografisk korrekt skrivning af hyppige småord)

Læsesklub: Iværksættelse af tidlig læsehjælp for elever med behov for det.

Læsevejleder: Læseevaluering i december med henblik på udvælgelse af "Læsesklub"-elever.

I marts foretages ligeså læseevalueringer og læsevejleder indberetter resultat til læsekonsulent.

Læsekonference i maj. Herefter koordinerer læsevejleder med pædagogisk leder om kommende års ressourcetildeling til elever der har brug for foregribende støtteundervisning.

Læsevejlederen giver løbende råd og vejledning om læsning i den almene undervisning.

LÆSNING I 1. KLASSE

MÅL - TRINMÅL FOR 1. KLASSE

Mundtligt:

- fortælle et hændelsesforløb uden hjælp
- Samtale om tekster eleven har hørt eller set.
- Erstatte lytte/talesituation med en læse/skrivesituation.

Læsning:

- anvende alfabetet (artikulation, lyd, navn, form)
- Skelne mellem vokaler og konsonanter
- Opdele lydrette ord i fonemer (enkelte lyde) og stavelser
- Finde, tilføje og fjerne forlyd i lydrette ord.
- Læse enkle tekster med forståelse (lix 5-10).

Skrivning:

- skrive små, enkle tekster, som eleven selv kan gengive for andre, ex. vha. "børnestavning"

Stavning:

- kunne anvende stavning svarende til trin 1—omsætning af lyd og bogstaver til ord.

TYPISKE KENDETEGN FOR EN LÆSER PÅ DETTE NIVEAU

Eleven er ved at tilegne sig læsefærdighed ved læsning af tekster med få ord på hver side, oftest med billeder, som teksten bygger på.

Den forståelsesbaserede afkodning kræver stor opmærksomhed og energi i søgningen efter indholdet.

Eleven læser kendte ord i tekster ved hjælp af ordbilleder.

Eleven bruger bogstavlyden, ofte det første bogstavs lyd, for at afkode nye ord i teksten, og korrigerer ofte sig selv.

ARBEJDET MED
LÆSNING
FREMGÅR AF
ÅRSPLANERNE

EVALUERING OG SÆRLIGE TILTAG

December:

Dansklærer foretager gruppeprøve med henblik på udvælgelse af Læseskub-elever.

Læsevejleder foretager individuel prøve med de elever som ikke klarer prøven tilfredsstillende. Læseskub foretages af læsevejleder efter jul.

Marts:

Dansklærer foretager Ordlæseprøve (nye test). Resultat gives til læsevejleder.

Maj:

Læsekonference - særlige tiltag i kommende skoleår drøftes. Elever med særlige behov i 2. klasse indberettes til koordineringsteam og pædagogisk leder.

LÆSNING I 2. KLASSE

Forældresamarbejde:

Ved forældremøde orienteres om vigtigheden af og skolens forventninger til et samarbejde om gode læserutiner. Læsekontraktmodel kan evt. opstartes.

Undervisning; eksempler på tiltag:

Læsebånd: Periodevist eller dagligt— fremgår af årsplanen.

CD-ord: Eleverne får kursus i brug af CD-ord af specialvejleder.

Cooperative Learning:

Såvidt som muligt implementeres læringsprincipper fra CL i den daglige undervisning.

Læseskub - fortsat:

Iværksættelse af tidlig læsehjælp for elever med behov for det.

Læsevejleder:

Screenere i foråret 2. årgang for elever med risiko for dyslektiske vanskeligheder (DVO) - med henblik på indstilling til VAKS-undervisning i 3. kl. Indberetter til læsekonsulent.

Råd og vejledning i forbindelse med national test i læsning samt efterfølgende læsekonference.

Råd og vejledning om læsning i den almene undervisning.

MÅL - TRINMÅL FOR 2. KLASSE

Læsning:

- skelne lyde, sætte lyde/bogstaver sammen og læse nye ord
- Søge forklaring på ukendte ord.
- læse lette tekster uden hjælp (lix 10 – 15)
- anvende relevante afkodningsstrategier (stave, dele og lydere)
- anvende relevante og brugbare læsemåder (forberedt læsning, højtlesning, stillelæsning, fri selvstændig læsning og skærmlæsning)
- Genfortælle indholdet og udtrykke forståelse af det læste.
- Læse fiktive, ikke-

fiktive børnebøger og digitale tekster af passende sværhedsgrad

- Begynde at læse sig til viden i faglige tekster
- Læse med begyndende bevidsthed om udbyttet af det læste
- Udvikle begyndende læserutiner
- Finde og vælge bøger til egen læsning
- Læse lette norske og svenske ord og sætninger.

Skrivning:

- skrive enkle fiktive tekster og små sagtekster
- Finde information i tekster og organisere ideer til egen skrivning

Disponere egne tekster med overskrift, indledning, indhold og slutning.

- Skrive berettende
- skrive de små og store trykbogstaver i håndskrift
- anvende computer og tekstbehandling
- Vide at sprog er opbygget af ord og sætninger, og at der er forskellige ordklasser.

Stavning:

- udnytte det fonematiske princip (stave lydret) = stavetrin 2— stave til lydrette og hyppige ord i egne tekster.
- være klar over, at der forekommer en del undtagelser fra den indlærte staveregel

FORMÅL:

AT ELEVEN FORTSAT HAR
LYST TIL AT LÆSE OG
SKRIVE

AT ELEVEN KAN ANVENDE
LÆSNING OG SKRIVNING I
HVERDAGEN

AT ELEVEN FÅR
OPLEVELSEN AF, AT
LÆSNING GIVER
OPLEVELSER

AT ELEVEN BRUGER
LÆSNING TIL OPLYSNING
OG INFORMATION

AT BRUGE SKRIFT SOM
EGENTLIGT
KOMMUNIKATIONSMIDDEL

LÆSNING I 2. KLASSE

TYPISKE KENDETEGN FOR EN LÆSER PÅ DETTE NIVEAU

Læseren anvender og skifter mellem formålsbestemte strategier i en efterhånden funktionel læsning af enkle tekster.

Læseren stopper op, bliver hængende i afkodningen, der kræver megen opmærksomhed – læsningen går langsomt.

For de lidt bedre læsere på dette klassetrin gælder, at de selvstændigt kan læse en ukendt tekst af et vist omfang inden for egen erfaringsverden.

Afkodningen kræver stadig opmærksomhed, og læseren går i stå under afkodning af ukendte ord i den løbende læsning; læsningen er endnu ikke flydende.

EVALUERING OG SÆRLIG TILTAG

Efterår:

Frivillig national test for 2. kl.

Marts:

Læsevejleder foretager DVO-test på alle elever i 2. årgang samt indstiller til evt. VAKS-undervisning i 3. kl.

National test i læsning -

resultat indleveres til læsevejleder som følger op på læsekonference.

Evaluering af skrivning/stavning .

Læsevejleder foretager individuel prøve med de børn, der ikke klarer prøverne tilfredsstillende. Særlige tiltag tages op på læsekonferencen i foråret.

LÆSNING I 3. KLASSE

FORMÅL:

BEVARER OG FORTSAT UDVIKLER LYSTEN TIL AT LÆSE OG SKRIVE

FÅR OPLEVELSER OG TILEGNER SIG VIDEN GENNEM LÆSNING AF FORSKELLIGE GENRER

STIFTER BEKENDTSKAB MED UDDRAG AF BØRNELITTERATUREN

ANVENDER LÆSNING OG SKRIVNING I ALLE FAG OG PÅ TVÆRS AF FAGENE

ERFARER, AT KROPSSPROG OG STEMMEFØRING ER VIGTIG I KOMMUNIKATION

HENTER INSPIRATION TIL EGEN SKRIFTLIG OG MUNDTLIG FORMULERING FRA DET, DER LÆSES, HØRES OG SES

Overlevering fra 3. kl. - 4. klasse:

Houlkærskolen har fast procedure herfor jf.

"Overleveringsmodel: overgang fra 3. - 4. klasse" (fra indskoling til mellemtrin). Se bilag 3.

CD-ord: Eleverne får opfølgende kursus i brug af CD-ord af specialvejleder.

Cooperative Learning:

Så vidt som muligt implementeres læringsprincipper fra CL i

Forældresamarbejde:

Ved forældremøde orienteres om vigtigheden af og skolens forventninger til et samarbejde om gode læserutiner.

Undervisning; eksempler på tiltag:

den daglige undervisning.

Læsevejleder:

Råd og vejledning om læsetiltag i den almene undervisning.

Råd og vejledning omkring læse – og staveevaluering i foråret

Læsebånd:

Periodevist eller dagligt.

Faglig læsning:

Der foranstalles et forløb i faglig læsning og skrivning.

samt afholdelse af læsekonference. Til denne deltager også kommende dansklærer på 4. årgang samt læsevejleder på mellemtrin.

MÅL—TRINMÅL FOR 3. KLASSETRIN

Mundtligt:

- lytte koncentreret til hinanden og stille relevante spørgsmål til det fortalte
- formulere egne synspunkter og forholde sig til andres
- fortælle og oplæse egne tekster
- reflektere over og samtale om indholdet i forskellige tekster og teksttyper
- beskrive billeders indhold i forbindelse med tekstlæsning

Læsning:

- læse ukendte tekster med stigende hastighed
- lære at læse for at tilegne sig viden og indsigt

- begynde at skelne mellem fiktion og fakta
- forstå en skriftlig arbejdsbeskrivelse i fx dansk eller matematikbogen
- læse ukendte tekster med sikkerhed i oplæsning og forståelse (lix 15-20).

Skrivning:

- omsætte sin egen fortælling til en skreven tekst
- begynde at arbejde med procesorienteret skrivning – idémylder, tankekort og idéliste
- nuancere indholdet og sproget gennem et begyndende arbejde med sproglære
- bruge navneord, udsagnsord og tillægsord i korrekt bøjningsform

- anvende punktum korrekt, lave en overskrift og markere samtale i egne tekster
- kende anvendelsen af små og store bogstaver
- skrive en begyndende sammenhængende skrift
- anvende computer

Stavning:

- Udnyttelse af lydfølgeregler - stavetrin 3
- stave de almindeligste ord korrekt – 120 ord
- arbejde med bøjningsendelser
- videreudvikle lydskelneevnen

LÆSNING I 3. KLASSE

TYPISKE KENDETEGN FOR EN LÆSER PÅ DETTE NIVEAU

Læseren læser nu flydende med god forståelse.

Læseren har et fundament af funktionelle læsestrategier og udvider sin læsning til også at omfatte bøger med et væsentligt større omfang end tidligere.

Læseren foretrækker typisk stillelæsning.

EVALUERING OG SÆRLIGE TILTAG

August: VAKS-lærer foretager 1. individuelle test (DVO) og planlægger VAKS-kursus "Lyd for lyd" på 3. årg.

Efterår: National test 2. kl. gentages. Læsevejleder afholder herefter læsekonference.

Marts: VAKS-lærer foretager 2. individuelle test (DVO) og indberetter evt. elever til Læsecenter til specialvejleder.

Dansklærer tager SL 60 og ST 3 i foråret inden anden skole-hjem samtale.

Læsevejleder koordinerer herefter med pædagogisk leder om kommende års behov for særlig støtte.

LÆSNING I 4. KLASSE

Undervisning; eksempel på aktiviteter:

Læsebånd køres periodevist efterår og forår. Fokus på læsestrategier, automatisering af læsning, læseforståelse samt faglig læsning.

Cooperative Learning: en læsekonference. Læsevejlederen foretager individuel prøve af de elever, der ikke klarer prøverne tilfredsstillende. Læsevejlederen kan derudover bidrage med råd og vejledning om læsning i den almene undervisning.

Læsevejlederen: Efter nationale læsetests afholder læsevejlederen

MÅL FOR LÆSNING I DANSK - NYE FÆLLES MÅL

Det talte sprog:

1. Læse tekster op med tydelig artikulation og betoning, samt bruge kropssprog og stemme som udtryksmiddel

6. tilpasse læsehastighed, præcision og læsemåde til formål, genre og sværhedsgrad

10. Læse med bevidsthed om eget udbytte af det læste

Det skrevne sprog – læse:

2. anvende sikre og automatiserede afkodningsstrategier til læsning af kendte og nye ord i alderssvarende tekster

7. udtrykke forståelse af det læste mundtligt og skriftligt

11. udvikle og vedligeholde hensigtsmæssige læserutiner

3. læse sprogligt udviklende tekster og bruge forskellige læseforståelsesstrategier

8. læse alderssvarende skøn- og faglitteratur og digitale tekster med god forståelse

12. søge og vælge skøn- og faglitteratur på bibliotek og i digitale medier

4. søge ordforklaring til forståelse af ord og fagudtryk

9. læse sig til danskfaglig viden

13. læse lette og korte norske og svenske tekster

5. kende forskellige læseteknikker

KENDETEGN

Ved afslutningen af 4. klassetrin er målet at, elevernes læsehastighed ved læsning af alderssvarende, skønlitterær tekst (lix 20-25) være ca. 130-150 ord pr. minut.

EVALUERING OG SÆRLIGE TILTAG

Efterår: Frivillig national test 4. klasse.

Dansklærer tager ST 4 i marts samt tager eleverne til national læsetest i marts/april. Læsevejlederen foretager individuel prøve af de elever, der ikke klarer prøverne tilfredsstillende. Herefter koordinerer læsevejlederen med pædagogisk leder om kommende års ressourceiltag til elever med behov for støtte.

GENERELT OM LÆSNING PÅ MELLEMLINJEN

Når eleverne begynder på mellemtrinnet forudsættes det, at afkodningen for langt de fleste vedkommende er mere eller mindre sikker. For at sikre en progressiv læseudvikling skal elevernes fokus nu flyttes til de øvrige elementer af den interaktive læsemodel – først og fremmest skal eleverne udvikle en aktiv læseindstilling.

For at have en aktiv læseindstilling og en god læseforståelse kræves det, at læseren har en god sprogforståelse, dvs. et godt ordforråd, en god syntaktisk forståelse og et godt kendskab til tekstbånd. Læserens viden om verden, viden om tekster og læserens aktive brug af sin viden har også stor betydning for læseforståelsen. Dertil kommer evnen til at kunne danne inferenser, dvs. at kunne læse mellem linjerne og evnen til at stoppe op i sin læsning i mødet med noget svært forståeligt.

Forældresamarbejde: Der informeres på forældremødet i efteråret om, hvordan forældrene fortsat kan støtte barnets videre læseudvikling.

PLC - TILTAG I FORBINDELSE MED UNDERVISNINGEN I 4-5. KLASSE

3. – 5. kl. har en ugentlig udlånstime med bibliotekar og dansklærer.

Eleverne præsenteres for et område af vores udstilling, ugens opgave, eller måske en ny roman, web-sites på vores netopkoblede faldskærm, en oplæsning, eller omtale af et eller andet, der er aktuelt i øjeblikket. Desuden gøres et stort arbejde for at vejlede den enkelte elev i valg af bog, ligesom vi slår et slag for læsning af bøger i serier.

Her medvirker såvel bibliotekar som dansklærer.

Inden udlånstimen har læreren måske ønsket, at bibliotekaren finder skønlitt. om et bestemt emne, f.eks. mobning, skilsmisse el. lign.

Eleverne introduceres grundigt i at blive selvhjulpne på PLC, både i forhold til opstilling både på fagbiblioteket og i skønlitteraturafdelingen. Eleverne introduceres i søgning i vores base ligesom vi ofte hjælper med søgning på viborgbase.dk.

Vi kører fast med "Ugens opgave", som oftest lægger sig op af en af vores udstillinger. Ny opgave hver anden uge med bogpræmier som gave.

På dette trin bidrager klasserne ofte med boganmeldelser til vore udstillingshylder. Både almindelige anmeldelser og kreative anmeldelser. Dette bruges meget i formidlingen i forhold til andre klasser på PLC.

Relevante biblioteksorienteringsopgaver er, at finde bøger skrevet af bestemte forfattere. Præsentation af decimalklassesystemet. Kendskab til vores hylde med opslagsbøger. Kendskab af enkle søgemaskiner på nettet, ligesom brugen af skoleintra anvendes på vores fladskærm.

PLC - TILTAG I FORBINDELSE MED UNDERVISNINGEN I 6. KLASSE

Vi gennemfører én skemalagt udlånstime for 6. og 7. årgang.

6. – 7. årg. præsenteres for en ny roman, en oplæsning, eller omtale af et eller andet, der er aktuelt i øjeblikket. Vi bruger ofte forfatteres hjemmesider eller andre relevante web-sites for at skærpe elevernes interesse.

Desuden gøres et stort arbejde for at vejlede den enkelte elev i valg af bog. Her medvirker såvel bibliotekar som dansklærer.

Inden udlånstimen har læreren måske ønsket, at bibliotekaren finder skønlitt. om et bestemt emne, f.eks. 2. verdenskrig, fantasy, ungdomsproblematiske el. lign.

Eleverne bliver gennem året introduceret yderligere i brugen af vores faglitteratur

(decimalklassetal), da eleverne ofte kommer for at finde relevante bøger i forbindelse med forskellige opgaver i fagene.

Vi udbygger elevernes færdigheder i informationssøgning, både i egne baser, på viborgbase.dk og på internettets andre søgemaskiner. Vi forsøger at lære eleverne en hensigtsmæssig søgeadfærd. Dette sker, når eleverne arbejder med forskellige opgaver ved computerbordene på PLC.

LÆSNING I 5. KLASSE

Undervisning— eksempel på aktiviteter:

Læsebånd køres periodevist efterår og forår. Fokus på læsestrategier, automatisering af læsning, læseforståelse samt faglig læsning.

Cooperative Learning:

Så vidt som muligt implementeres læringsprincipper fra CL i undervisningen.

Læsevejlederen: Efter den frivillige nationale læsetest samt staveprøven afholder læsevejlederen en læsekonference. Læsevejlederen foretager individuel prøve af de elever, der ikke klarer prøverne tilfredsstillende. Læsevejlederen kan derudover bidrage med råd og vejledning om læsning i den almene undervisning.

MÅL FOR LÆSNING I DANSK - FRA NYE FÆLLES MÅL

Det talte sprog:

Læse tekster op med tydelig artikulation og fortolkende betoning, samt bruge kropssprog og stemme som udtryksmiddel, afpasset efter genre og formål

Det skrevne sprog – læse:

Anvende sikre og automatiserede afkodnings-strategier til læsning af kendte og nye ord i forskellige teksttyper læse sprogligt udviklende

- tekster og bruge forskellige læseforståelsesstrategier
- søge ordforklaring til forståelse af ord og fagudtryk i trykte og elektroniske medier
- kende forskellige læseteknikker
- udvikle læsehastighed og tilpasse læsemåde til genre og sværhedsgrad
- fastholde hovedindholdet af det læste i skriftlig form læse alderssvarende skøn- og faglitteratur og digitale tekster
- hurtigt og sikkert med god forståelse og indlevelse
- læse sig til danskfaglig viden
- læse med øget bevidsthed om eget udbytte af det læste
- udvikle og vedligeholde hensigtsmæssige læserutiner og oparbejde læsekultur
- søge og vælge skøn- og faglitteratur på bibliotek og internettet til egen læsning og opgaveløsning
- læse lette norske og svenske tekster

KENDETEGN

Ved afslutningen af 5. klassetrin bør elevens læsehastighed ved læsning af alderssvarende, skønlitterær tekst (lix 25-30) være 150-170 ord i minuttet.

EVALUERING OG SÆRLIGE TILTAG

Efterår: National test 4. klasse gentages.

Dansklærer tager ST 5 i marts.

Efter læseprøven indleveres resultaterne til læsevejlederen, som efterfølgende afholder læsekonference. Elever som ikke klarede læseprøven tilfredsstillende retestes af læsevejlederen, særlige tiltag aftales med den pædagogiske leder eller specialundervisningsvejlederen.

LÆSNING I 6. KLASSE

Undervisning— eksempel på aktiviteter:

Læsebånd køres periodevist efterår og forår. Fokus på læsestrategier, automatisering af læsning, læseforståelse samt faglig læsning.

Cooperative Learning:

Så vidt muligt implementeres læringsprincipperne fra CL i undervisningen.

Læsevejlederen:

Afholder efter nationale læsetest samt staveprøve en læsekonference. Elever, som ikke klarede læseprøven tilfredsstillende retestes af læsevejlederen. Kan derudover bidrage med råd og vejledning om læsning i den almene undervisning.

MÅL FOR LÆSNING I DANSK—FRA NYE FÆLLES MÅL

Det talte sprog:

- Læse tekster op med tydelig artikulation og fortolkende betoning, samt bruge kropssprog og stemme som udtryksmiddel, afpasset efter genre og formål

Det skrevne sprog – læse:

- anvende sikre og automatiserede afkodnings-strategier til læsning af kendte og nye ord i forskellige teksttyper læse sprogligt udviklende

- tekster og bruge forskellige læseforståelsesstrategier
- søge ordforklaring til forståelse af ord og fagudtryk i trykte og elektroniske medier
- kende forskellige læseteknikker
- udvikle læsehastighed og tilpasse læsemåde til genre og sværhedsgrad
- fastholde hovedindholdet af det læste i skriftlig form læse alderssvarende skøn- og faglitteratur og digitale tekster

- hurtigt og sikkert med god forståelse og indlevelse
- læse sig til danskfaglig viden
- læse med øget bevidsthed om eget udbytte af det læste
- udvikle og vedligeholde hensigtsmæssige læserutiner og oparbejde læsekultur
- søge og vælge skøn- og faglitteratur på bibliotek og internet til egen læsning og opgaveløsning

KENDETEGN

Ved afslutningen af 6. klassestrin bør elevens læsehastighed læsning af alderssvarende, skønlitterær tekst (lix 30-35) være 180-200 ord i minuttet eller højere.

EVALUERING OG SÆRLIGE TILTAG

Efterår: Frivillig national test 6. klasse.

Dansklærer tager eleverne til nationale test i marts/april samt tager ST 6 i marts. Resultaterne indleveres til læsevejlederen, som efterfølgende afholder læsekonference.

Særlige tiltag aftales med den pædagogiske leder eller specialundervisningsvejlederen.

GENERELT OM LÆSNING I UDSKOLINGEN

I udskolingen øges fokus på læsning og forståelse af informerende, faglitterære tekster. Komplexiteten i de faglige tekster fordrer, at eleverne kan skelne mellem teksttyper, og der stilles dermed større krav til elevernes evne til at vælge hensigtsmæssige læsemetoder og læseforståelsesstrategier. Faglig læsning defineres som det at læse for at lære. Via læsning af sagprosattekster tilegner læseren sig ny viden. Læsning af faglige tekster stiller følgende krav til elevernes læsefærdigheder:

- læserens faglige ordkendskab
- Læserens genrekendskab (kendskab til teksttyper)
- læserens evne til at aktivere relevant forhåndsviden om emnet og integrere ny med allerede eksisterende viden
- læserens evne til at drage følgeslutninger
- læserens metakognitive færdigheder (fx bevidsthed om læseformål og læseudbytte)
- læserens kendskab til særlige sproglige træk ved fagets tekster
- læserens evne til at følge den røde tråd i teksterne

Forældresamarbejde: Der informeres på forældremødet i efteråret om, hvordan forældrene fortsat kan støtte barnets videre læseudvikling.

PLC - TILTAG I FORBINDELSE MED UNDERVISNINGEN I 6-7. KLASSE

PLC gennemfører én skemalagt udlånstime for 6. og 7. årgang.

6. – 7. årg. præsenteres for en ny roman, en oplæsning, eller omtale af et eller andet, der er aktuelt i øjeblikket. PLC bruger ofte forfatteres hjemmesider eller andre relevante web-sites for at skærpe elevernes interesse.

Desuden gøres et stort arbejde for at vejlede den enkelte elev i valg af bog. Her medvirker såvel bibliotekar som dansklærer.

Inden udlånstimen har læreren måske ønsket, at bibliotekaren finder skønlitt. om et bestemt emne, f.eks. 2. verdenskrig, fantasy, ungdomsproblematikker el. lign.

Eleverne bliver gennem året introduceret yderligere i brugen af vores faglitteratur.

(decimalklassetal), da eleverne ofte kommer for at finde relevante bøger i forbindelse med forskelle opgaver i fagene.

Vi udbygger elevernes færdigheder i informationssøgning, både i egne baser, på viborgbase.dk og på internettets andre søgemaskiner. Vi forsøger at lære eleverne en hensigtsmæssig søgeadfærd. Dette sker, når eleverne arbejder med forskellige opgaver ved computerbordene på PLC.

PLC - TILTAG I FORBINDELSE MED UNDERVISNINGEN I 8.-9. KLASSE

Tiltag fra PLC i forbindelse med undervisning i 8. – 9. årgang på Houlkærskolen.

8. – 9. klasse har ikke nogen fast skemalagt time, der er dog adskillige positioner i udlånsskemaet, der er øremærket til disse årgange.

Nogle klasser har – efter lærerens ønske – fået ½ udlånstime hver uge. Her udlånes efter samme koncept som på 6. – 7. årgang.

PLC har opfordret lærerne i 8. – 9. klasse til at ”booke en bibliotekar”, hvis de har brug for vores medvirken i forbindelse med en bestemt opgave, et tema eller andet.

8. – 9. klasserne låner ellers selv via selvudlån. Nogen elever meget – andre slet ingenting.

I forbindelse med projektopgaven i 8. – 9. årg. laver PLC et tiltag, hvor en bibliotekar ”har åbent” til sent om eftermiddagen, for at hjælpe eleverne igennem med materialesøgningen. Her kan de elever komme, der er interesserede, og som har yderligere brug for hjælp.

LÆSNING I 7. KLASSE

Overlevering fra 6. kl. - 7.kl.

Houlkærskolen har fast procedure herfor jf. "Overleveringsmodel: overgang fra 6.-7. klasse" (fra mellemtrin til overbygning).

Se bilag 4.

Cooperative Learning:

Så vidt muligt implementeres læringsprincipperne fra CL i undervisningen. Sparing fra CL-kyndige kan rekvireres.

Undervisning

Læsebånd køres periodevis gennem skoleåret.

Faglig læsning prioriteres i alle fag. Se i øvrigt under generelt om læs-

ning i udskoling.

Læsevejleder

Efter nationale læsetest samt staveprøve afholder læsevejlederen en læsekonference. Læsevejlederen foretager individuel prøve af de elever, der ikke klarer prøverne tilfredsstillende. Læsevejlederen kan derudover bidrage med råd og vejledning om læsning i den almene undervisning.

MÅL FOR LÆSNING I DANSK - FRA NYE FÆLLES MÅL (9. KLASSE)

Det talte sprog:

- Læse tekster flydende op med tydelig artikulation og fortolkende betoning, samt bruge kropssprog og stemme som udtryksmiddel afpasset efter genre og kommunikationssituation

Det skrevne sprog – læse:

- beherske sikre og automatiserede afkodningsstrategier til læsning af alle tekster
- læse sprogligt udviklende tekster
- bruge ordforklaring, opslagsværker, ordbøger og søgning på internet som et naturligt redskab til forståelse af ord og fagudtryk
- anvende hensigtsmæssige læseteknikker
- fastholde hovedindholdet af det læste i skriftlig form
- læse skøn- og faglitteratur hurtigt og sikkert

- læse sig til viden i fagbøger, aviser, opslagsværker og på internet
- læse med høj bevidsthed om eget udbytte af det læste
- fastholde hensigtsmæssige læserutiner med henblik på en langsigtet læsekultur
- foretage målrettet og kritisk søgning af skøn- og faglitteratur på bibliotek og digitale medier til egen læsning og opgaveløsning
- læse norske og svenske tekster

KENDETEGN

Ved afslutningen af 7. klassestrin er målet, at elevens læsehastighed ved læsning af en skønlitterær tekst bør være 220 ord i minuttet, eller højere.

EVALUERING OG SÆRLIGE TILTAG

Efterår: National test for 6. klasse gentages.

Dansklærer tager ST 7 i marts måned. Efter læseprøven indleveres resultaterne til læsevejlederen, som efterfølgende afholder læsekonference. Særlige tiltag aftales med den pædagogiske leder eller specialundervisningsvejlederen.

FORMÅL:

AT KONSOLIDERE LÆSNINGEN VED AT ELEVERNE LÆSER MEGET OG LÆSER VARIEREDE TEKSTER

AT SKABE LÆSERE MED EN SELVSTÆNDIG, AKTIV LÆSEINDSTILLING

AT BEVARE OG UDVIDE LÆSELYSTEN SÅLEDES AT FLERE FORSKELLIGE GENRER LÆSES

LÆSNING I 8. KLASSE**Undervisning—eksempel på aktivitet:**

Læsebånd køres periodevist efterår og forår med fokus på læsestrategier og hastighed.

Faglig læsning prioriteres i alle fag.

Læsevejlederen:

Afholder efter nationale læsetest samt staveprøve en læsekonference.

Der støttes op om elever med særlige behov (terminsprøver/begyndende afgangsprøvetræning)

MÅL FOR LÆSNING I DANSK - FRA NYE FÆLLES MÅL (9. KLASSE)**Det talte sprog:**

1. læse tekster flydende op med tydelig artikulation og fortolkende betoning

Det skrevne sprog – læse:

2. beherske sikre og automatiserede afkodningsstrategier til læsning af alle tekster
3. læse sprogligt udviklende tekster
4. bruge ordforklaring, opslagsværker, ordbøger og søgning på internet som et naturligt redskab til forståelse af ord og fagudtryk
5. anvende hensigtsmæssige læseteknikker

6. fastholde hovedindholdet af det læste i skriftlig form
7. læse skøn- og faglitteratur hurtigt og sikkert
8. læse sig til viden i fagbøger, aviser, opslagsværker og på internet
9. læse med høj bevidsthed om eget udbytte af det læste
10. fastholde hensigtsmæssige læserutiner med henblik på en langsigtet læsekultur
11. foretage målrettet og kritisk søgning af skøn- og faglitteratur på bibliotek og digitale medier til egen læsning og opgaveløsning
12. læse norske og svenske tekster

KENDETEGN

- 1) På 8. Klassesetrin trænes eleverne i at virke i afgangsprøveliggende situationer.

Eleverne kan eksempelvis på skift holde foredrag for hinanden, under brug af hjælpemidler, som de selv arrangerer opsat.

- 2) Ved afslutningen af 8. Klassesetrin bør elevens læsehastighed ved læsning af en skønlitterær tekst være 225 ord i minuttet, eller højere.

Det er afgørende, at forståelsen følger med, derfor skal der udarbejdes kontrolspørgsmål til teksterne. For de fleste tekster er det allerede lavet. For at øge fokus på, at eleverne skal tilpasse tempoet til teksten, kan samme øvelse eventuelt også laves med faglige tekster.

- 3) Ved afslutningen af 8. klasse bør eleven kunne anvende alle tidligere indlærte notatteknikker selvstændigt.

EVALUERING OG SÆRLIGE TILTAG

Efterår: Frivillig national test 8. klasse

Dansklæreren tager eleverne til nationale test i foråret. I marts tages ST8. Resultaterne indleveres til læsevejlederen, som efterfølgende afholder læsekonference. Elever, som ikke klarede prøverne tilfredsstillende retestes. Særlige tiltag aftales med den pædagogiske leder eller specialundervisningsvejlederen.

FORMÅL:

**AT KONSOLIDERE
LÆSNINGEN VED
AT ELEVERNE
LÆSER MEGET OG
LÆSER
VARIEREDE
TEKSTER**

**AT SKABE
LÆSERE MED EN
SELVSTÆNDIG,
AKTIV
LÆSEINDSTILLING**

**AT BEVARE OG
UDVIDE
LÆSELYSTEN
SÅLEDES AT
FLERE
FORSKELLIGE
GENRER LÆSES**

LÆSNING I 9. KLASSE**MÅL FOR LÆSNING I DANSK - FRA NYE FÆLLES MÅL****Det talte sprog:**

1. læse tekster flydende op med tydelig artikulation og fortolkende betoning.

Det skrevne sprog –**læse:**

2. beherske sikre og automatiserede afkodningsstrategier til læsning af alle tekster
3. læse sprogligt udviklende tekster
4. bruge ordforklaring,

opslagsværker, ordbøger og søgning på internettet som et naturligt redskab til forståelse af ord og fagudtryk

5. anvende hensigtsmæssige læseteknikker
6. fastholde hovedindholdet af det læste i skriftlig form
7. læse skøn- og faglitteratur hurtigt og sikkert
8. læse sig til viden i fagbøger, aviser, opslagsværker og på internet

9. læse med høj bevidsthed om eget udbytte af det læste

10. fastholde hensigtsmæssige læserutiner med henblik på en langsigtet læsekultur

11. foretage målrettet og kritisk søgning af skøn- og faglitteratur på bibliotek og digitale medier til egen læsning og opgaveløsning

12. læse norske og svenske tekster

UNDERVISNING, - EKSEMPLER PÅ AKTIVITETER**Læsning i fagene generelt**

Det forventes nu, at elevernes arbejde med læseformål og notattekni er så automatiseret, at eleverne selvstændigt arbejder med at tilpasse notattekni til egne lærings og forståelsesstrategier.

Faglig læsning prioriteres i alle fag.

Dansk

Eleverne skal trænes i forskellen på højtlesning og oplæsning. I forbindelse med oplæsning af tekster kan der arbejdes med at lade elever vælge centrale tekststykker/udrag som de finder særligt vigtige for tolkningen af teksten.

På 9. årgang forudsætter vi, at eleverne mestrer de forskellige læsemetoder og har et bredt udvalg af forståelsesstrategier, de kan trække på.

Det er lærerens opgave at fastholde eleverne i at være opmærksomme på hvilke læsemetoder de anvender og hvornår.

Læreren skal ligeledes fastholde og opmuntre eleverne til at bruge forståelsesstrategier, når de læser.

EVALUERING OG SÆRLIGE TILTAG

- Støtte: til elever der har brug for støtte eller lignende koordineres mellem specialvejleder, læsevejleder og pædagogisk leder.

- Folkeskolens afgangsprøve

- UU-vejledning

LÆSEFORSTÅELESSTRATEGIER OG ANDRE LITTERATURPÆDAGOGISKE VÆRKTØJER

En læseforståelsesstrategi er *en bevidst, målstyret handling, der kan udføres før, under eller efter læsningen af en tekst med henblik på forskellige elementer af læseforståelsen.* (Brudholm) Strategierne deles i 4 hovedkategorier:

- hukommelsesstrategier: bruges til at repetere dele af teksten for at huske den
- organisationsstrategier: bruges til at skabe overblik
- elaboreringsstrategier: bruges til at bearbejde den nye viden, så den integreres med elevens baggrundsviden
- overvågningsstrategier: bruges til at evaluere egen forståelse

Før læsning af en tekst	
Genrekendskab teksttypekendskab	Hvis genren er kendt af eleverne, så lad dem genopfriske genrekendetegnene for læsningen begynder. Kendte og forventelige strukturer hjælper på læseforståelsen.
Forfatterkendskab	Måske har en eller flere af eleverne læst andet af samme forfatter – lad dem fortælle.
Emnekendskab	Fælles samtale om det emne, som teksten behandler.
Periodekendskab	Fælles samtale om den tid, teksten er skrevet i – eller den tid, handlingen foregår i.
Titlens betydning	Lad eleverne komme med forudsigelser ud fra tekstens titel, måske kapiteloverskrifter. Gennemføres evt. som hurtigskrivning.
Svære ord	Hvis teksten indeholder svære ord eller begreber, så gennemgå dem med klassen, før eleverne skal læse teksten.
Ordkendskabskort	Svære, centrale ord eller begreber behandles grundigt på denne måde
Stil deres nysgerrighed	Hvis det er meningen at eleverne skal løse opgaver efter at have læst teksten, så lad dem se opgaverne før de går i gang med at læse. Læsning er altid nemmere, hvis man kender formålet.
VØL model	Velegnet til at tydeliggøre, hvad eleven lærer ved at læse teksten
Tip en tekst	Læreren laver på forhånd en tipskupen med sande og falske udsagn fra teksten, der skal læses. Eleverne gætter og retter til under læsning – eller samlet gennemgang efter endt læsning.
Lærers oplæsning	Ind imellem kan det give en god forforståelse og sikre en god begyndelse for alle, hvis læreren læser den første bid af teksten højt.

Under læsning af en tekst	
FARAO læsning	Eleverne læser i grupper. Hvert medlem i gruppen har en opgave. Bruges normalt til faglig læsning, men den kan sagtens bruges til skønlitteratur også. Se eksempel på: http://www.undervis.dk/teksttyper/farao.html
Rollelæsning	Sikrer at alle forstår hvert afsnit, før der læses videre. Mest relevant ved tekster, der er sprogligt svære for eleverne. Der er 4 roller, en oplæser, en referent, en overskriftsmester og en sammenhængsmester. Oplæseren læser første afsnit. Referenten giver et referat af det vigtigste indhold. Overskriftsmesteren finder en dækkende overskrift, som alle skriver ned, sammenhængsmesteren forklarer sammenhængen med det forudgående eller prøver at forudsige, hvad der følger. Rollerne roterer med uret og næste afsnit læses.
Meddigtning	Kan bruges på rigtig mange måder! Tvinger læseren til at forholde sig aktivt til det læste. Eleven må ikke lave om på noget af det læste, men må gerne finde på nyt.
Moddigtning	Eleven må gerne lave om på noget af det læste. Hvad nu hvis...
Skyg en person	Eleven noterer ned, hver gang der kommer oplysninger om en bestemt person i teksten.
Citatmosaik	Bruges til at lave en personbeskrivelse på en lidt anderledes måde. Personen tegnes på et stykke papir og rundt om personen placeres talebobler med citater af personen. Citaterne skal sige noget om, hvordan personen er.
Logskrivning	Elevens egne tanker om det læste noteres ned undervejs.
Lav overskrifter til kapitler	God øvelse til at vise læseforståelse, hvis ikke kapitlerne har navne i forvejen. Kan også bruges til faglige tekster, hvor hvert afsnit eksempelvis gives en overskrift.
Synsvinkelskift	I tekster med en jeg-fortæller er denne metode måske mest oplagt. Rigtig god til at vise forskelle på personers væremåder – og så selvfølgelig til at sætte fokus på det litteraturanalytiske begreb synsvinkel!
Børn/voksne	Lad eleverne lave teksten om. Hvis hovedpersonerne er børn, så lav dem om til voksne, men behold samme motiv og tema! Rigtig god øvelse til netop at sætte fokus på det, der ikke ændrer sig – motiv og tema!
Stikord/overstregning/understregning	Find stikord i teksten, der efterfølgende kan bruges til at huske indholdet.
Biodigt	Anderledes måde at lave en personbeskrivelse på. Linje 1: fornavn, linje 2: 3 tillægsord om personen, linje 3: slægtsforhold 3 eksempler, linje 4: elsker/holder af/kan lide 3 eksempler, linje 5: Foler... 3 eksempler, linje 6: trækker til... 3 eksempler, linje 7: frygter... 3 eksempler, linje 8: giver... 3 eksempler, linje 9: ønsker... 3 eksempler, linje 10: efternavn
Hvem er du? kort	Bruges til personbeskrivelser, fokus på indre personkarakteristik
dobbeltnotat	En kolonne, hvor eleverne skriver ned, hvad der sker på linjerne, en kolonne hvor de skriver ned, hvad der sker mellem linjerne og en kolonne, hvor de skriver, hvad de synes om det. Tvinger læseren til at nærlæse! Skal kun laves for korte tekststykker!
Årsag-følge kort	Bruges til at gennemskue led i forklarende, faglitterære tekster
kompositionsdiagram	Bruges til at strukturere indholdet i beskrivende, faglitterære tekster, fx taksonomier
mindmap	Bruges til at strukturere indholdet i beskrivende, faglitterære tekster, fx taksonomier
Spændingskurve	Fokus på komposition
Sæt manglende oplysninger ind i teksten	Øge opmærksomhed på alt det, der står mellem linjerne. Kan også bruges i matematik!
Tidslinje	Bruges til at strukturere begivenheder i berettende tekster
kolonnenotat	Bruges til at strukturere begivenheder i berettende tekster

LÆSEFORSTÅELSESTRATEGIER, FORTSAT...

Efter læsning af en tekst	
Resumé	Kort gengivelse af en tekst med egne ord i selvvalgt rækkefølge
Referat	Lidt længere gengivelse af en tekst, med tekstens egne ord og i tekstens rækkefølge
Opsummering	Meget kort sammenfatning af det væsentligste indhold i en tekst
Berettermodel	God til at gennemskue opbygningen/kompositionen i en film eller en fortællende tekst fx noveller: Anslag, præsentation, uddybning, point of no return, konfliktopbygning, klimaks/konfliktløsning, udtoning
Fortælleansigter	Analyseværktøj i de mindre klasser, fokus på tid og sted (det ene øje), hovedpersoner (det andet øje), problem (næsen), hændelser (munden)
fortællingskort	Analyseværktøj for lidt større elever, personer, tid sted, problemet, målet, handlingen, udbyttet
Eventyrbro	Kompositionsværktøj i de små klasser – velegnet til eventyr
Aktantmodel	Strukturalistisk tilgang til fx et eventyr: giver – objekt – modtager, hjælper - subjekt - modstander
Kontraktmodel	Komposition i fortællinger fx eventyr: kontrakt, kontraktbrud, uderummet, bodsvandring med skadesgenoprettelse, prøvebeståelse, selvovervindelse, genetablering af kontrakt
Procesnotat	Til tekststykker i matematik
Venn diagram	Bruges til sammenligninger i fx diskuterende, faglitterære tekster
Tekstproblemløsning	Bruges til at gennemskue struktur i diskuterende, faglitterære tekster, men kan også bruges i berettende tekster som et problematiserende værktøj
5 spørgsmål	Læs teksten, find 5 spørgsmål som du synes det er vigtigt at få svar på, sådan at du synes du har forstået teksten fuldt ud, formuler de fem ting som spørgsmål, diskuter de forskellige foreslåede spørgsmål med en eller flere kammerater – svar på spørgsmålene
Spørgsmål til teksten Læreren laver spørgsmålene til eleverne eller eleverne laver spørgsmål til hinanden	Led og find: Svaret finder vi et bestemt sted i teksten (på linjerne) 1. 2. Led og tænk: Svaret finder vi flere steder i teksten (mellem linjerne) 1. 2. Svaret findes ikke direkte i teksten, der findes ikke et bestemt svar: Vi må reflektere, bruge vores viden om verden og viden om andre temaer (ud over linjerne) 1. 2.
Det litterære klatretre	De yderste blade (de mest enkle elementer): Tid, sted, personer, miljø – på linjerne Træets grene: motiv, personskildringer, miljøbeskrivelser, indre monologer – på og mellem linjerne Træets stamme: tema, genrekendskab, synsvinkel, komposition – bag om linjerne, læser tolkende Træets rodnet: tema, budskab, litterære principper og traditioner – tolkende, reflekterende, perspektiverende
Find et vigtigt sted...	Tvinger læseren til at indtage en aktiv læseindstilling
Dramatisering	Velegnet til at gå i dybden med ethvert tekststykke
Tableau	Velegnet til at gå i dybden med ethvert tekststykke
Lav tegneserie	Værktøj til at gennemskue kompositionen i en tekst
Omskriv til anden genre	Velegnet til sproglig og stilistisk opmærksomhed – og genrekendskab!
Den varme stol	Godt værktøj til at komme helt til bunds i en personkarakteristik. En elev "er" en person fra teksten, resten stiller spørgsmål.
paneldiskussion	Som ovenfor, men med mulighed for at få flere elever involveret – kan fx også bruges til at lade eleverne være personer fra flere forskellige tekster – eller måske fra flere forskellige perioder.

EKSEMPEL PÅ LÆSEHUSKELISTE TIL BRUG I UDSKOLINGEN

Fremgangsmåde ved læsning af faglige tekster

1.A Orienteringslæsning: Kig på overskrifter, mellemoverskrifter, illustrationer osv. Aktivering af forhåndsviden.

1.B Skim teksten: Forsøg at bestemme teksttype og læseformål – giv et bud på hvad teksten handler om.

2. Nærlæs nu teksten: Indebærer altid skrivelæsning, ukendte ord slås op, der læses evt. igen.
(faglæreren kan her vælge at give eleverne en notatteknik)

3. Skriv ned hvad teksten handlede om (fungerer som et slags svar til læseformålet)